

5. MONEY, FINANCE AND CREDIT

Zakharchenko N.V.,

Ph.D., Assoc. professor

Kolesnik O.A.

Postgraduate

Odessa I.I. Mechnikov National University, Ukraine

CONTROLLING IN THE ANTI-CRISIS MANAGEMENT SYSTEM OF THE BANK

Захарченко Н.В.

к.э.н., доцент

Колесник О.А.

старший викладач

Одесский национальный университет имени Мечникова И.И., Украина

КОНТРОЛІНГ В СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ БАНКОМ

The article considers the role of the financial system in the production of crisis phenomena in the global economy. The arguments are presented in favor of including the controlling system as a necessary element of the bank's anti-crisis management

Keywords: *c crisis management, controlling, globalization of financial markets*

У статті розглянута роль фінансової системи в продукуванні кризових явищ глобальної економіки. Представлені аргументи на користь включення системи контролінгу як необхідного елемента антикризового управління банком

Ключевые слова: *антикризове управління, контролінг, глобалізація фінансових ринків*

Глобалізація фінансових ринків призвела до того, що фінансова система перетворилась на джерело кризових явищ в світовій економіці. З огляду на макроекономічні функції, які виконують фінансові установи, підвищення ризиковості екзогенного середовища ставить під сумнів ефективність фінансового посередництва. Оскільки провідну роль у фінансовому секторі відіграють банки, які мають найбільший вплив на діяльність інших господарюючих суб'єктів, функціонування саме банківської системи привертає найбільшу увагу не тільки провідних економістів та політиків, а й наукової спільноти всього світу.

Проблемі вивчення банківської системи та ризиків, які супроводжують банківську діяльність завжди приділялось достатньо уваги. Це засвідчують наукові доробки таких відомих вітчизняних вчених, як Мороз А.М., Примостка Л.О., Гальчинський А.С., Дзюблюк О.В., Савлук М.І., Чуб П.М., Івасів Б.С., Коваленко В.В., Крухмаль О.В., Барановський О.І., Денисенко М.П., Геєць В.М., а також контекстні дослідження іноземних наукових діячів: П. Роуза, Дж. Сінкі., Бланка І.А., Дж.К.Ван Хорна., Р.Хіта та ін.

Глобальна фінансова криза стала поштовхом для консолідації зусиль науковців у напрямку розробки універсальних та більш гнучких інструментів антикризового управління банками. Фінансовий характер кризових явищ останніх часів спонукає до переосмислення теорії циклічних коливань економічної кон'юнктури з акцентом на роль фінансово-кредитної сфери у них. Незважаючи на існуючу наукову базу, об'єктивна необхідність більш глибокого дослідження питань антикризового управління банками, як необхідного елементу корпоративного менеджменту, залишається актуальною з позиції цілої низки вагомих причин. Зокрема відсутність адекватної оцінки усіх існуючих факторів, які впливають на якість та ефективність банківського менеджменту, а також необхідність поглибленого вивчення природи кризових явищ в банках зумовлює об'єктивність цієї тематики. Світові фінансові регулятори вже накопичили достатній досвід для можливості антиципації банківських криз на рівні окремої держави. Проте існуюча інформація в основному базується на екстраполяції етапів розвитку банківських катастроф минулого на теперішній час та аналізі поточної динаміки розвитку банківського сектору. У зв'язку з цим особливо

актуальною стає розробка процедур та заходів, які дозволяють максимально точно прогнозувати настання криз, попереджати їх та мінімізувати можливі втрати банку.

Періоди нестабільності будь-якої системи називаються кризою. Цікавою є китайська інтерпретація цієї категорії. В китайській мові є два ієрогліфи «危机» («вей» і «ци»), які означають в перекладі «небезпека» та «можливість». Дійсно, з одного боку криза представляє собою руйнування старих принципів функціонування системи, зміну її структури, зникнення деяких елементів. Але поруч із таким руйнівним характером криза несе в собі ще й можливість оновлення, вдосконалення існуючої системи задля її більш ефективного функціонування. Можна навести низку індикаторів, що сигналізують про ймовірні проблеми комерційного банку: затримки з платежами в особливо великих розмірах; введення бюрократичних процедур, які дозволяють гальмувати великі клієнтські платежі; систематичні помилки персоналу, пов'язані з несвоєчасним зарахуванням коштів на розрахункові рахунки і затримками в переведенні значних сум; прохання пролонгації депозитних та угод про переоформлення боргових зобов'язань на більш тривалий строк чи заміну їх на банківські акції нових емісій; різке збільшення відсоткових ставок по депозитах і боргових цінних паперах в умовах стабільної ситуації на фінансових ринках; зміна аудиторської фірми, що засвідчує фінансову звітність банку (на Заході це вважають дуже тривожним сигналом); зміна керівництва банку (необхідно усвідомити, наскільки це посилить чи послабить банк); інформація про зміну основного складу акціонерів (головне – визначити, чи не став банк «кишеньковим»); зростання простроченої заборгованості (проте це можна сховати в пролонгацію кредитів), зростання активів низької якості (часто використовується переоцінка нематеріальних фондів); штрафи за недотримання обов'язкових нормативів центрального банку (при систематичному їх порушенні центральний банк може відкликати банківську ліцензію).

Саме тому наявність у банках сильного корпоративного управління є критично важливим. Корпоративне управління повинно бути спрямоване на захист інтересів вкладників та зведення до мінімуму асиметричності інформованості між органами управління банку, його власниками та клієнтами. Цих цілей, як правило, можливо досягти за допомогою схем страхування вкладів, вимог щодо адекватності капіталу, вимог до розкриття інформації (щодо продуктів, послуг та фінансової звітності), систем внутрішнього контролю та наглядом в розумному обсязі. Проте безпека та надійність банківської системи не може спиратись лише на регулюючі установи.

На сучасному етапі особливо гостро стає проблема вдосконалення системи внутрішнього моніторингу стану банківських установ в різних умовах фінансових ринків з урахуванням ризиків. Останні рекомендації Базельського комітету підкреслюють важливість впровадження антикризового контролінгу в банках. Контролінг є новою сучасною концепцією ефективного управління бізнесом, застосування якої дозволяє банкам підвищити якість менеджменту, досягти поставлених цілей і забезпечити довгострокову присутність на ринку банківських послуг.

Контролінг охоплює як стратегічну, так і оперативну діяльність банку. Стратегічний контролінг покликаний забезпечити ефективне використання наявних у банку конкурентних переваг з метою сталого довгострокового розвитку. Оперативний контролінг здійснює методичну, методологічну, інформаційну підтримку керівництва банку, ніж сприяє вирішенню поставлених перед банком короткострокових завдань. Основне призначення оперативного контролінгу полягає в постійному відстеженні, не відхилився банк від встановлених цілей. Однак в умовах постійних змін необхідно періодично оцінювати, чи не застаріли цілі банку, чи адекватні вони складається на ринку ситуації, чи не підриває банк, в гонитві за короткостроковим прибутком, потенціал свого майбутнього розвитку. Таким аналізом відповідності цілей діяльності банку ринкової ситуації займається стратегічний контролінг. Глобалізація і лібералізація банківської діяльності зумовили вільний перелив капіталів, в результаті чого стало можливим взаємопроникнення банків на ринки зарубіжних

конкурентів. Активний розвиток філіальної мережі банків-нерезидентів, безумовно, посилив конкуренцію на ринку банківських послуг. Крім того, одним з найважливіших чинників посилення конкурентної боротьби на ринку банківських послуг є зростаюча вимогливість клієнтури до якості банківських продуктів і послуг, а також якості обслуговування. Спостерігається значне розширення спектра операцій, що проводяться і послуг, що надаються. В даний час намітився процес поступового скорочення частки традиційних банківських операцій на користь збільшення нових, що відповідають якісно змінилися запитам клієнтів. Банки прагнуть постійно вдосконалювати існуючі та розробляти нові продукти і послуги, приділяючи особливу увагу каналам їх просування на базі сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій.

Укрупнення банків, створення широкої філіальної мережі, в тому числі зарубіжної, веде, з одного боку, до ускладнення внутрішньої організаційної структури. Таким чином, здійснювати координацію діяльності всього банку стає все важче. Одночасно, розширення філіальної мережі, в тому числі і за кордоном, змушує банки нести значні витрати. В рамках існуючих на сьогоднішній день систем контролю за витратами, банки практично вичерпали можливості по збільшенню прибутку за рахунок зниження витрат на виробництво і реалізацію банківських продуктів і послуг. Тому, в умовах зростання витрат, банки стикаються з проблемою, що постійно знижуються доходи. Отже, необхідно розробляти нові прогресивні системи контролю та аналізу ефективності діяльності або вишукувати інші можливості підвищення доходів і прибутку.

В умовах постійно мінливої ситуації на ринку, необхідно постійно відстежувати показники ефективності діяльності банку, а також здійснювати врегулювання суперечностей, що виникають між довгостроковими стратегічними цілями розвитку банку (частка ринку, зростання цінності капіталу) і короткостроковими оперативними завданнями (максимізація прибутку при достатньому рівні ліквідності).

Таким чином, виходячи із всього вище перерахованого, можна зробити висновок, що банкам об'єктивно необхідний інструмент, що дозволяє здійснювати ефективне управління своєю діяльністю, реалізовувати наявні конкурентні переваги і досягати поставлених цілей діяльності.

В якості такого інструменту зарубіжні банки активно використовують контролінг.

Більшість українських банків уже усвідомило, що інтуїтивні методи ведення бізнесу не можуть забезпечити успішне функціонування банку в сучасних швидко мінливих ринкових умовах. Таким чином, необхідно прогнозувати розвиток ринкової ситуації і на основі цього прогнозу здійснювати планування діяльності банку з метою своєчасного і гнучкого реагування на мінливі умови і кон'юнктуру ринку. Однак інструменти, що дісталися в спадщину від командно-адміністративної економіки, в сучасних умовах виявляються неефективними. Від планування витрат і калькулювання собівартості банківських продуктів і послуг необхідно переходити до управління витратами, доходами і рентабельністю.

Література:

1. Давидович, І. Є. Контролінг: навчальний посібник / І. Є. Давидович; міністерство освіти і науки України, Тернопільський національний економічний університет. — К.: ЦУЛ, 2008. — 552 с.
2. Калайтан, Т. В. Контролінг: навчальний посібник для студентів економ. спеціальностей / Т. В. Калайтан. — Львів: Новий Світ—2000, 2008. — 252 с.

Barbora Drugdová,

Faculty of National Economics Department of Insurance
University of Economics in Bratislava

TOWARDS THE PROBLEMS OF INSURANCE, COMMERCIAL INSURANCE MARKET, NON-LIFE INSURANCE AND INTERNATIONAL RISKS ON THE SLOVAK REPUBLIC